31 288 Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. 1269 Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 oktober 2026

Op 3 maart 2026 heeft uw Kamer de motie-Claassen over nationale, meetbare kwaliteitsstandaarden voor onderwijs en onderzoek (Kamerstuk 36800-VIII, nr. 123) aangenomen.[1] De motie verzoekt mij om meetbare nationale kwaliteitstandaarden voor onderwijs en onderzoek te presenteren, de internationale positie van onze universiteiten te monitoren en uiteen te zetten hoe aanhoudende structurele kwaliteitsdaling wordt aangepakt binnen bekostigings- en toezichtkaders. Ik beschouw deze motie als uitgevoerd. Ik licht dat hieronder toe.

Ik onderschrijf het belang om de kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek op peil te houden en daar waar nodig te verhogen en de ontwikkeling daarvan goed te monitoren. Een sterke internationale positie en hoge kwaliteit van het onderwijs en onderzoek aan onze universiteiten vormen de basis voor wetenschappelijke doorbraken, innovatie en het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Daarom intensiveert dit kabinet de uitgaven in onderwijs en onderzoek.[2]

Daarbij wil ik opmerken dat ik de premisse van de motie niet deel dat er sprake zou zijn van een kwaliteitsdaling aan de Nederlandse universiteiten. Het Nederlandse wetenschappelijke onderwijs en onderzoek is van goede kwaliteit. Zo werd bijvoorbeeld recent weer duidelijk dat de Nederlandse wetenschap voorop loopt in het realiseren van wetenschappelijke impact.[3] Aan de monitoring van die kwaliteit wordt op verschillende manieren op goede wijze invulling gegeven, onder meer via de zorgvuldig ingerichte systemen van kwaliteitszorg van de sector. Nieuwe kwaliteitsstandaarden zouden daar weinig aan toevoegen, terwijl ze wel de administratieve lasten onnodig verhogen.
Dit maakt dat ik geen toegevoegde waarde zie in aanvullende nationale, meetbare kwaliteitsstandaarden naast de bestaande instrumenten. Ik licht dit hierna verder toe. Als stelselverantwoordelijke blijf ik de kwaliteit van de wetenschap en het accreditatiestelsel nauwlettend volgen.

Goede kwaliteit van hoger onderwijs en onderzoek in Nederland
Er zijn verschillende aanwijzingen dat het hoger onderwijs en de wetenschap in Nederland van hoge kwaliteit zijn en internationaal een sterke positie innemen. De ‘Balans van de Wetenschap 2024’ laat zien dat internationale evaluatiecommissies het onderzoek aan onze universiteiten als ‘goed’ tot ‘zeer goed’ beoordelen, de wetenschappelijke impact van publicaties voor alle wetenschapsgebieden hoog is en Nederland bovengemiddeld hoge toekenningspercentages kent van Europese onderzoeksfinanciering op basis van

---

[1] Stemmingen moties Begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2026 | Tweede Kamer der Staten-Generaal
[2] Kamerstukken II 2025–2026, 36 800 VIII, nr. 148.
[3] Rathenau Instituut (2026). Factsheet: Ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoeksprofiel van Nederland https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/output/publicaties/ontwikkeling-van-het-wetenschappelijk-onderzoeksprofiel-van-nederland

excellentie.[4] Ook uit internationale rapporten blijkt dat Nederland internationaal behoort tot de landen met een hoge wetenschappelijke impact.[5] Daarnaast laat een recente factsheet van het Rathenau Instituut zien dat Nederland in 2024 voor bijna alle wetenschapsgebieden in de top-5 van landen met de hoogste citatie-impactscore staat.[6] Voor het hbo en wo geldt dat alle opleidingen elke zes jaar door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) worden geaccrediteerd. Daarbij zien we dat 96% van de opleidingen direct voldoet aan de gestelde kwaliteitsstandaarden. [7]

(Inter)nationale rankings
Bovenstaand beeld komt ook naar voren uit de indicatoren die ik bijhoud op OCW in Cijfers.[8] Met deze indicatoren volg ik de kwaliteit en de internationale positie van de Nederlandse wetenschap. Ik kijk doorlopend naar mogelijkheden om deze indicatoren uit te breiden. Zo verschijnt er in het 1e kwartaal van 2027 een aantal nieuwe indicatoren, waaronder een internationale vergelijking van het aantal toegekende voorstellen binnen de pijler Excellent Science van Horizon Europe en een internationale vergelijking van het aantal onderzoeksinfrastructuren.
In de eerste helft van 2027 stelt het Rathenau Instituut een overkoepelend beeld op van de indicatoren dat zicht geeft op de kwaliteit en de internationale positie van de Nederlandse wetenschap. Dit is een van de verzoeken uit de motie, waaraan al wordt voldaan.

Hierbij maak ik net als mijn ambtsvoorgangers bewust geen gebruik van wereldwijde ranglijsten van universiteiten, ook wel *rankings* of *league tables* genoemd. Uw Kamer verwees hiernaar in het debat waarin de motie werd ingediend.[9] Ranglijsten kunnen een indicatie geven van bepaalde aspecten van de prestaties van universiteiten, maar zijn geen geschikte maatstaf voor de algehele kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek. De Nederlandse universiteiten, de AWTI en het Rathenau Instituut zijn kritisch op het gebruik van wereldwijde ranglijsten vanwege methodologische tekortkomingen, intransparante werkwijzen en het platslaan van de diversiteit en complexiteit van het universitair bedrijf.[10] Internationaal klinken dezelfde kritische geluiden, zoals

---

[4] Rathenau Instituut (2024). Balans van de wetenschap 2024.
[5] OECD (2019). Benchmarking Higher Education System Performance; Elsevier (2024). The Netherlands as a Science Nation; Europese Commissie (2022). Science, Research and Innovation performance of the EU 2022 report.
[6] Rathenau Instituut (2026). Factsheet: Ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoeksprofiel van Nederland https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/output/publicaties/ontwikkeling-van-het-wetenschappelijk-onderzoeksprofiel-van-nederland
[7] Staat van het onderwijs 2025
[8] https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/wetenschap.
[9] In het debat is verwezen naar de *Times Higher Education World University Rankings 2026*, waarin acht van de twaalf Nederlandse universiteiten een lagere positie innemen dan een jaar eerder. Tegelijkertijd laten de onderliggende scores voor verschillende Nederlandse universiteiten op meerdere indicatoren een relatief stabiel of verbeterd beeld zien over de afgelopen vijf jaren. Daarnaast ontwikkelen universiteiten in andere landen op onderdelen sneller, waardoor Nederlandse universiteiten relatief kunnen dalen zonder dat hun eigen prestaties verslechteren. Ook andere rankings laten een wisselend beeld zien.
[10] Universiteiten van Nederland (2023). Het ranken van de universiteit: Over de effecten van rankings op de academische gemeenschap en hoe daarmee om te gaan; Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie (2022). Duiden van de kwaliteiten van wetenschap; Rathenau instituut (2025). Factsheet Ranglijsten/rankings,

binnen de *Coalition for Advancing Research Assessment* (CoARA), een internationale en onafhankelijke coalitie van onderzoeksinstellingen en onderzoeksfinanciers.[11]

Goedwerkende kwaliteitszorgsystemen
Het systeem van kwaliteitszorg dat wordt ingezet, is niet alleen van cruciaal belang voor het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek in Nederland, maar vormt ook de basis voor het publieke vertrouwen in het hoger onderwijs en onderzoek. Hieronder licht ik de kwaliteitszorg in het hoger onderwijs en in onderzoek en wetenschap separaat toe.

1. *Kwaliteitszorg hoger onderwijs*

Voor het hoger onderwijs geldt dat vanuit het accreditatiestelsel invulling wordt gegeven aan het verzoek in de motie voor nationale, meetbare kwaliteitsstandaarden voor onderwijs. Het stelsel bevat verschillende waarborgen voor het onafhankelijk en landelijk bewaken en verbeteren van de kwaliteit van opleidingen. Opleidingen worden voorafgaand aan de start en vervolgens elke zes jaar beoordeeld door onafhankelijke deskundigen aan de hand van landelijke kwaliteitsstandaarden die zijn opgenomen in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland'.

Naast de beoordeling van individuele opleidingen kent het stelsel de instellingstoets kwaliteitszorg (ITK). Daarbij wordt door een onafhankelijke deskundige commissie beoordeeld in hoeverre een instelling beschikt over een visie op onderwijskwaliteit en over een functionerend systeem om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken en te verbeteren. Hiermee wordt ook op instellingsniveau de borging en verbetering van de onderwijskwaliteit beoordeeld.

De kwaliteitsstandaarden van de NVAO sluiten aan bij het Europese kader voor kwaliteitszorg in het hoger onderwijs (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG). Ook de NVAO is ingebed in dit Europese stelsel. Zij is als erkende kwaliteitszorgorganisatie geregistreerd bij het European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). Daarmee is de kwaliteitsborging in het Nederlandse hoger onderwijs verbonden met Europese afspraken over kwaliteitszorg.

Op basis van het advies van de onafhankelijke deskundigen neemt de NVAO een accreditatiebesluit. Wanneer een opleiding niet langer aan de kwaliteitsstandaarden voldoet, kan de NVAO de accreditatie weigeren, intrekken of de opleiding een herstelopdracht geven. Daarnaast houdt de Inspectie van het Onderwijs toezicht op het functioneren van het accreditatiestelsel als geheel en kan zij bij signalen van overtreding van wet- en regelgeving onderzoek doen en, waar nodig, handhaven. Op dit moment wordt in opdracht van mij onderzoek gedaan naar mogelijke beleidsopties voor de verdere verbetering van het accreditatiestelsel. In mijn brief aan uw kamer van 16 oktober ga ik hier nader op in.[12]

2. *Kwaliteitszorg onderzoek en wetenschap*

---

https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/werking-van-de-wetenschap/excellentie/ranglijsten-rankings.
[11] https://www.coara.org/working-groups/wg-turn/.
[12] Kamerstuk 31288, nr. 1268

Het stelsel van onderzoek en wetenschap kent een gelaagd bouwwerk aan kwaliteitszorg om ervoor te zorgen dat wetenschappelijk onderzoek onafhankelijk, integer en van hoge kwaliteit is. Voor een uitgebreide verhandeling over kwaliteitszorg in de wetenschap, verwijs ik u graag naar de publicatie 'Wetenschap met Waarden: kwaliteitszorg rondom universitair onderzoek' van Universiteiten van Nederland (UNL).[13] Zoals UNL daarin beschrijft, moeten "kwaliteitsinstrumenten (…) rekening houden met de wetenschappelijke methode, publicatiecultuur en maatschappelijke inbedding van elk vakgebied. Daarom bestaat er niet een universele standaard voor wetenschappelijke kwaliteit, maar zijn standaarden afgestemd op de context waarin onderzoek plaatsvindt, zoals een vakgebied (bijvoorbeeld psychologie) of het type onderzoek (bijvoorbeeld fundamenteel versus toegepast onderzoek) (p.7)."

Wel gelden er gedeelde uitgangspunten. Van individuele wetenschappers wordt verwacht dat zij zich houden aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI).[14] De gedragscode beschrijft de principes die de basis vormen voor integere wetenschap en de bijhorende normen voor onderzoekspraktijken. Op het niveau van onderzoekseenheden vormt het *Strategy Evaluation Protocol* (SEP) het evaluatiekader voor de institutionele kwaliteitszorg. Dit protocol verplicht onderzoeksinstellingen om elke zes jaar een zelfevaluatie uit te voeren, gevolgd door een beoordeling door een onafhankelijke, internationale commissie van experts. Kennisinstellingen hebben daarnaast ethische toetsingscommissies en klacht- en meldstructuren ingericht, zoals de Commissies Wetenschappelijke Integriteit (CWI). Wanneer er vermoedens zijn van wetenschappelijk wangedrag of kwaliteitschending, onderzoeken de instellingen de klacht zelf. Betrokkenen kunnen voor een onafhankelijk, zwaarwegend advies in beroep gaan bij het *Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit* (LOWI).

Tot slot spelen de kwaliteit van een onderzoeksvoorstel en de wetenschappelijke en/of maatschappelijke relevantie een grote rol in het beoordelingsproces van wetenschapsfinanciers zoals NWO en ZonMw. Ook wordt van onderzoekers verwacht dat zij verantwoordelijk omgaan met datamanagement, onderzoeksdata en -resultaten zo open mogelijk beschikbaar stellen volgens de principes van open science, en geldende gedrags- en integriteitscodes naleven.

Tot slot
De kwaliteitszorgsystemen voor onderwijs en onderzoek zitten zorgvuldig in elkaar en worden continu bijgesteld naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen, evaluaties en incidenten. Een belangrijk aandachtspunt is dat er binnen de academie nog altijd sprake is van een hoge werk- en prestatiedruk. Dit kan de kwaliteit onder druk zetten. Het blijft daarom belangrijk dat universiteiten werk maken van cultuurveranderingsprogramma's, zoals Erkennen & Waarderen. Dit programma beoogt een gezondere werkcultuur te bevorderen door meer ruimte te geven aan de verschillende talenten en kwaliteiten van wetenschappers. Ook in het onderzoek naar de verdere verbetering van het accreditatiestelsel heb ik nadrukkelijk oog voor het verminderen van de (ervaren) administratieve lasten van accreditatie.
Omdat ik geen aanwijzingen zie voor een structurele kwaliteitsdaling aan de Nederlandse universiteiten, vertrouwen heb in het huidige systeem van

[13] https://www.universiteitenvannederland.nl/actueel/nieuws/hoe-bewaken-universiteiten-de-kwaliteit-van-hun-onderzoek.
[14] De NGWI wordt momenteel geactualiseerd. Voor de huidige gedragscode, ziehttps://www.knaw.nl/nieuws/ngwi-wordt-geactualiseerd.

kwaliteitszorg voor onderwijs en onderzoek, recht wil doen aan de verschillende kwaliteiten in de wetenschap, en administratieve lasten wil beperken, zie ik op dit moment geen meerwaarde in nieuwe nationale, meetbare kwaliteitsstandaarden. Ik zie daarom geen aanleiding om aanvullende maatregelen te treffen en beschouw de motie als uitgevoerd. Daarbij blijf ik de kwaliteit van de Nederlandse wetenschap en van het accreditatiestelsel als stelselverantwoordelijke goed volgen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert